

Posudek bakalářské práce Anity Nepodalové Současný vojenský sociolekt

Ke zpracování tohoto tématu autorku motivovala snaha hlouběji se seznámit s vojenským slangem, porozumět významu slangových výrazů, jichž užívají dokonce i autorčini rodinní příslušníci zaměstnaní u strakonického vojenského útvaru, jak je uvedeno v Úvodu.

Cílem práce bylo vytvořit dostatečný soubor slangových jednotek a pracovat s ním z hlediska jejich jazykové utvářenosti. Se třemi vyslovenými hypotézami koresponduje komentář v Závěru, do jaké míry se potvrdila, resp. vyvrátila jejich platnost. Pro sběr slangového výraziva měla pro autorku zásadní význam metoda dotazníku, který byl zadán příslušníkům vojenského útvaru ve Strakonících.

Bakalářskou práci tvoří část teoretická a část praktická. V té první se autorka poměrně podrobně věnuje teoretickým aspektům zkoumané problematiky, kdy představuje strukturní a nestrukturní útvary národního jazyka, následně pozornost zaměřuje na slang a poté s ohledem na cíl práce na vojenský sociolekt; v další kapitole si pak všímá podstaty slovtvorných a neslovtvorných způsobů utváření lexikálních jednotek, neboť na základě tohoto aspektu získaný jazykový materiál vyhodnocuje.

Tato část spolu s vytvořeným slovníkem shromážděných slangizmů (kap.2) se jeví jako nejcennější část práce. Přesto v ní bohužel najdeme ve výkladu jejich utvářenosti řadu nedostatků. Uvedme některé z nich. Jméno *lampasák* nepatří ke kategorii názvů činitelských, nýbrž konatelských, také další uvedené slangizmy jsou k této slovtvorné kategorii zařazeny nesprávně (s.26). Není zřejmé, proč je u slova *odštělovačka* uveden dvojí slovtvorný formant – jednak sufix *-ka*, vzápětí pak sufix *-čka*. Jak tedy osvětlit tento slovtvorný proces? Slangizmus *bagr* (lžíce na nabírání potravy) je nesprávně kvalifikován jako metonymie (jde o metaforu, tj. přenos významu na základě funkce); podobně název *bažant* nebyl utvořen metonymizací.

Četné věcné a formální nedostatky najdeme i ve Slovníku. Význam slova *bidlo* zde nelze vysvětlit pouze jako „jednolůžková postel“, nýbrž jako horní, „patrová“ postel, nasunutá na té spodní (podobně *bidlo* pro ptáky je umístěno v určité výšce). Škoda že u většiny hesel ve Slovníku neshledáváme vysvětlení motivace slangových pojmenování.

Výhrady lze mít i k některým autorčiným vyjádřením v teoretické části práce. Není zřejmé, proč autorka pokládá slova *čutora* a *psinec* za lexémy hovorové (s.8, 8.ř. zdola). Nelze souhlasit s tvrzením, že „spisovné jsou ... výrazy zastaralé, neutrální, přejaté, zdobnělé, odborné aj.“, podobně jako „v nespisovné češtině se vyskytují většinou slova nebo slovní spojení, kterým rozumí pouze některá část obyvatel našeho území“ (s.13). V kapitole věnované nářečím (s.14-15) je řada věcných nepřesností – autorka měla v soustavě českých nářečí uvést čtyři nářeční podskupiny, a nikoli jmenovat na stejné systémové úrovni nářečí středočeské, chodské, doulebské, podkrkonošské, severovýchodočeské ...“ Z hlediska dialektologie je zde nutno odlišovat území Čech v užším smyslu (tedy vyjma Moravy). Některé poznatky lingvisticky pochybené (a bohužel čerpané z Hajšmanovy publikace *Plzeňsko-český slovník*) se týkají znaků plzeňského nářečí – autorka uvádí např. předponu *ze-* u slova *zezdola*, avšak zde nejde o nářeční jev, příslovce *zezdola* je spisovné slovo; předpona *v-* jako protetické *v-* se nemusí týkat pouze substantiv, jak je uvedeno na s.15 (poslední ř.). Nelze souhlasit s tvrzením, že se obecná čeština od spisovné neliší v oblasti lexika (s.16, 2.ř. zdola). Vyjádření „ustálená a metaforická pojmenování“ je chybné, neboť i ustálené pojmenování může být utvořeno metaforizací. Podobně nelze uvést „soslóví a frazeologismy“ (frazém je souslovná lexikální jednotka). Dále systémově nepřijatelné je prezentovat v rámci slangu (tedy lexika) poznatek, že rozkaz se ve vojenském prostředí vyjadřuje 1. osobou singuláru (poznámka: chybí zde „přezenta indikativu aktiva“), kdy jde o jev gramatický (morfologický). Navíc k takovému posunu kategorie osoby dochází pouze okrajově. Není zřejmé, proč autorka uvádí, co je typické pro americký vojenský slang (s.21).

V práci se vyskytuje značné množství formulačních neobratností či nevhodností, např. „mluva vojenských pracovníků využívá spoustu slovtvorných a neslovtvorných způsobů...“ (s.7), na s. 25-27 jsou jednotlivé kapitoly nazvány nevhodně, např. Odvozování ve vojenském prostředí, Skládání ve vojenském prostředí, Univerbizace ve vojenském prostředí atd.; ostatně obrat „ve vojenském prostředí“ je zde uváděn zcela zbytečně. Na s.12: „V nespisovném útvaru najdeme velké množství různých výrazů“. V psaném odborném projevu je nevhodné užívat hovorovou číslovku „pár“ („pár praktických příkladů“), jako je tomu na s.15 (poslední odst.).

Pokud se jedná o nedostatky gramatické povahy, poznamenejme, že na s.8 (v odst. Dotazníková metoda) je užit nesprávný tvar – „vztahujících se“, na s.9 (2.ř.) je chybná vazba („ověřit se Slovníkem“). Pouze okrajově se vyskytují chyby pravopisné: na s.7 (3.ř. zdola) má být velké počáteční písmeno u výrazu jako názvu tématu práce „Současný vojenský sociolekt“, na s.15 (7.ř. zdola) chybí čárka mezi větnými členy v rámci několikanásobného větného členu, na s.7 (3.ř. zdola) chybí čárka za „sociolekt“ (za větou vloženou). Bývalo by bylo vhodné jazykový materiál vyznačit kurzívou.

Pozitivně lze hodnotit sestavení dotazníku, práci s odbornou literaturou i některé závěry vyvozené z výsledků výzkumu (např. uvedení příčin změn v současném vojenském sociolektu).

Přes poměrně vysokou frekvenci nedostatků předloženou bakalářskou práci, i když s výhradami, doporučuji k obhajobě a navrhuji ji ohodnotit klasifikačním stupněm **dobře**.

Soubor o originálu

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta pedagogická
katedra českého jazyka a literatury

Jelínková

PhDr. Zdeněk Suda, CSc.
oponent

Rokycany 21. 8. 2022